

Suuri valiokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan puolustusteollisuusohjelmasta ja puolustustarvikkeiden oikea-aikaisen saatavuuden ja toimituksen varmistamista koskevan toimenpidekehityksen perustamisesta (EDIP)

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan puolustusteollisen strategian valmistelu

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle perustuslain 96 §:n mukaisen kirjelmän (U 30/2024 vp) ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan puolustusteollisuusohjelmasta ja puolustustarvikkeiden oikea-aikaisen saatavuuden ja toimituksen varmistamista koskevan toimenpidekehityksen perustamisesta ja perustuslain 97 §:n mukaisen E-jatkokirjeen (EJ 6/2024 vp - E 52/2023 vp) Euroopan puolustusteollisen strategian valmistelusta.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- talousvaliokunta TaVL 20/2024 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 9/2024 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Niklas Backlund, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Tommi Nordberg, puolustusministeriö
- asiantuntija Jonas Cederlöf, Euroopan komissio
- pääsihteeri Tuija Karanko, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry

Viitetiedot

Suuri valiokunta järjesti asiasta 5.6.2024 julkisen kuulemisen yhdessä puolustusvaliokunnan ja talousvaliokunnan kanssa (SuVP 29/2024 vp, 3 §).

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2024 vp

VALTIONEUVOSTON U-KIRJELMÄ JA E-JATKOKIRJE

Ehdotukset

Komissio julkaisi keväällä 2024 Euroopan puolustusteollista ohjelmaa koskevan asetusehdotuksen (European Defence Industry Programme, EDIP, COM (2024) 150) ja tiedonannon Euroopan puolustusteollisesta strategiasta (European Defence Industry Strategy, EDIS, JOIN (2024) 10).

Euroopan puolustusteollinen strategia EDIS asettaa tavoitteita EU:n puolustusteollisuuden kehittämiseen vuoteen 2035 saakka. Strategialla pyritään vahvistamaan eurooppalaista toimijuutta puolustuksessa ja puolustusteollisuudessa. Euroopan puolustusteollisessa strategiassa korostuvat seuraavat teemat: vahvempi Euroopan puolustusalan teknologinen ja teollinen perusta sekä huoltovarmuus, puolustuksen huomioiminen muilla politiikka-alueilla, kumppanuudet ja rahoituksen saatavuus sekä eurooppalaisemmat investoinnit ja yhteishankinnat. Tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä yhteishankintojen ja yhteistyöhankkeiden osuus jäsenvaltioiden puolustushankinnoista olisi vähintään 40 %, vähintään 50 % jäsenvaltioiden hankinnoista olisi peräisin EDTIB:stä (European Defence Technological and Industrial Base) ja EDTIB:n tuotannosta vähintään 35 % kohdistuisi jäsenvaltioiden hankintoihin.

Euroopan puolustusteollisuusohjelma EDIP toimeenpanee strategiaa. Tarkoituksena on tukea EU:n puolustusvalmiutta vahvistamalla Euroopan puolustuksen teknologisen ja teollisen perustan (European Defence Technological and Industrial Base, EDTIB) kilpailukykyä, reagoitavalmiutta ja kykyä tuottaa jäsenvaltioiden tarvitsemia puolustustarvikkeita. Lisäksi tarkoituksena on tukea Ukrainan puolustusteollisuuden modernisointia ja jälleenrakentamista. Ehdotuksen pääasialliset keinot tavoitteiden saavuttamiseksi ovat tukea teollisuuden mukautumista rakenteellisiin muutoksiin esimerkiksi kasvattamalla tuotantomääriä ja avaamalla tuotantoketjuja sekä kannustaa jäsenvaltioita yhteistyöhön puolustustarvikehankinnoissa. Jäsenvaltioiden puolustuksellista valmiutta ja toimitusvarmuutta pyritään nostamaan säätämällä kriisinajan mekanismeja, jotka vahvistaisivat puolustusteollisuuden toimintaympäristöä. EDIP:n toimille ehdotetaan 1,5 miljardin euron rahoitusta EU:n budjetista ohjelman voimaantulosta vuoteen 2027 asti. Uudesta EDIP-rahoitusvälineestä rahoitettaisiin EDTIB:n lisäksi Ukrainan puolustusteknologista ja teollista pohjaa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee EU:n puolustusyhteistyön laaja-alaista ja konkreettista syventämistä. Tässä työssä tulee huomioida sekä EU:n kyky globaalina toimijana että oman puolustuksen vahvistaminen, huomioiden samalla transatlanttisen yhteistyön merkitys.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että EU:hun luodaan puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. Valtioneuvosto ajaa EU:n yhteistä eurooppalaista asevientipolitiikkaa, EU:n yhteisiä puolustushankintoja sekä tulevaisuuden puolustusteknologioiden tutkimisen ja kehittämisen rahoituksen lisäämistä.

EU:n puolustustarvikkeiden yhteismarkkinoiden kehittämisessä valtioneuvosto painottaa erityisesti avoimuuden ja tasapuolisen kohtelun periaatetta. Valtioneuvosto korostaa puolustustarvik-

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2024 vp

keiden markkinoiden kehityksessä erityisesti pk-yritysten pääsyn edistämistä puolustusalan toimitusketjuihin sekä yritysten tasapuolisten toiminta- ja kilpailumahdollisuuksien varmistamista. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että suomalaisella teollisuudella on mahdollisuus ja pääsy laajamittaiseen yhteistyöhön ja verkottumiseen EU:n puolustustarvikemarkkinoilla.

Valtioneuvosto tukee suorituskykyjen kehittämiseksi ja puolustusteollisuuden investoinneille EU:n puitteissa luotavien kannustimien kehittämistä. Tavoitteena tulee olla jäsenvaltioiden puolustuskyvyn tehostaminen sekä yhteentoimivuuden ja vaihdettavuuden lisääminen. Yhteentoimivuutta edistäisivät esimerkiksi Euroopan puolustusviraston (EDA) kautta tapahtuva vaatimusten harmonisointi, kohdennetut yhteishankinnat sekä puolustustarvikkeiden kehittämissyhteistyö.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että muun muassa Euroopan puolustusrahaston puitteissa tehdyn tutkimus- ja kehittämissyhteistyön tulosten teollistamiselle voisi hakea rahoitusta ohjelmasta. On tärkeää varmistaa, että EDIP:stä osoitetaan riittävä rahoitus TKI-hankkeiden tulosten teollistamiselle, koska tämän myötä luodaan luonnolliset edellytykset tulevaisuuden yhteishankkeille.

Valtioneuvosto katsoo, että tiiviimpi koordinaatio puolustusteollisissa kysymyksissä EU-tasolla on tarpeen. Lisäksi valtioneuvosto painottaa EU:n itäreunan turvallisuuteen vaikuttavia toimia.

Valtioneuvosto suhtautuu varauksellisesti esitettyyn puolustusteollisuuden valmiutta käsittelevään neuvostoon ja pyrkii tarkentamaan sitä koskevaa komission esitystä, erityisesti sen toimivaltaa ja suhdetta EDIP-ohjelmakomiteaan.

Valtioneuvosto suhtautuu avoimesti ehdotukseen suuren kokoluokan ylikansallisista yhteisprojekteista (projects of common interest), mutta korostaa niiden perusteiden täsmentämistä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tällaiset hankkeet toteutuessaan kohdistuisivat koko Eurooppaa hyödyttäviin suorituskykyihin ja mahdollistaisivat yritysten tasapuolisen kohtelun ja osallistumismahdollisuudet.

Valtioneuvosto tukee Euroopan puolustuksen huoltovarmuuden vahvistamista myös oikeudellisesti sitovin järjestelyin. On kuitenkin tärkeää, että EU-tason tavoitteet ja toimet ovat yhteen sovitettavissa kansallisen puolustus- ja huoltovarmuusjärjestelmämme kanssa. Sotilaallisen ja yleisemmän huoltovarmuuden ratkaisujen tulisi tukea toisiaan.

Valtioneuvosto tukee vahvasti tiiviimpää puolustusteollista yhteistyötä Ukrainan kanssa ja Ukrainan sisällyttämistä EU:n puolustusteollisiin aloitteisiin ja järjestelyihin jäsenstatuksen puuttumisen tuomat reunaehdot huomioiden. Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti rahoitusinstrumentille esitettyyn 1,5 miljardin euron rahoitukseen kuluvaan rahoituskehyskauden loppuvuosille. Valtioneuvosto pitää kuitenkin erityisen tärkeänä, että EU:n budjetista kohdennettava rahoitus kohdistuisi jäsenvaltioille ja EU-teollisuudelle. Valtioneuvosto pitää myös hyvänä, että Ukrainalla ja niillä EFTA-mailla, jotka kuuluvat Euroopan talousalueeseen, olisi mahdollisuus osallistua välineeseen ja kohdistaa siihen erillistä lisärahoitusta.

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2024 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Suuri valiokunta esittää lausunnossaan keskeisiä kokoavia huomioita Euroopan puolustusteollista strategiaa (EDIS) ja Euroopan puolustusteollisuusohjelmasta annettua asetusehdotusta (EDIP) koskevista Suomen keskeisistä neuvottelutavoitteista.

(2) Suuri valiokunta pitää valtioneuvoston tavoitetta EU:n puolustusyhteistyön syventämisestä perusteltuna ja painottaa puolustusvaliokunnan (PuVL 9/2024 vp) ja talousvaliokunnan (TaVL 20/2024 vp) tavoin EDIS-strategian ja EDIP-asetusehdotuksen vahvaa puolustus- ja turvallisuuspoliittista ulottuvuutta. Puolustusvaliokunnan tavoin suuri valiokunta katsoo, että jäsenvaltioiden puolustuksen kilpailukykyinen teollinen ja teknologinen perusta on oleellinen osa jäsenvaltioiden ja EU:n puolustusvalmiutta, kokonaisturvallisuutta ja kriisinsietokykyä, ja tätä perustaa on kiireellisesti vahvistettava (PuVL 9/2024 vp).

(3) Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston tavoin aloitteiden tavoitteita puolustuskyvyn tehostamisesta, puolustusteollisen yhteistyön syventämisestä, puolustusvoimavarojen yhteentoimivuuden ja vaihdettavuuden lisäämisestä, puolustustarviketuotantokapasiteetin tehostamisesta, puolustusalan TKI-hankkeiden nykyistä tehokkaammasta teollistamisesta ja tuotteistamisesta sekä Ukrainan puolustusteollisuuden modernisoinnin ja jälleenrakentamisen tukemisesta. Sekä Ukrainan tukemisen että jäsenvaltioiden oman puolustuskyvyn kehittämisen kannalta on varmistettava, että ammustuotannon lisääminen toteutetaan mahdollisimman nopeasti.

(4) Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä, että EU-tasolla luodaan nykyistä toimivampia kannusteita puolustusteollisuuden investoinneille ja suorituskykyjen kehittämiseksi. Kuten talousvaliokunta toteaa, keskeistä on kilpailullisuuden varmistaminen alaa koskevassa EU-tason sääntelyssä ja EU:n rahoitusvälineissä (TaVL 20/2024 vp).

(5) Suuri valiokunta suhtautuu myönteisesti EDIP-toimille esitettyyn 1,5 mrd. euron rahoitukseen vuoteen 2027 asti, mutta pitää rahoitustasoa niukkana EU-alueen puolustusteollisten hankkeiden vauhdittamisen tarpeisiin nähden (SuVL 3/2024 vp, 56 kappale). Suuri valiokunta toistaa näkemyksensä siitä, että tulevassa EU:n rahoituskehyksessä (2028—) on välttämätöntä merkittävästi kasvattaa puolustusteollisten hankkeiden rahoitusta nykytasosta. EU:n rahoitusvälineet tukevat kansallista varautumista. Suuri valiokunta kannattaa sitä, että nykyistä suurempi osuus rahoituksesta kohdennettaisiin TKI-vaiheen toimien tukemiseksi EU:ssa (SuVL 5/2024 vp, 11—12 kappaleet).

(6) Suuri valiokunta katsoo, että TKI-panostukset ovat tärkeitä Euroopan puolustuskyvyn pitkäjänteisen kehittämisen ja teollisen kilpailukykyyn kannalta. Puolustusvaliokunnan (PuVL 9/2024 vp) ja talousvaliokunnan (TaVL 20/2024 vp) tavoin suuri valiokunta pitää tärkeänä sen varmistamista, että EDIP-rahoitusväline toteutetaan siten, että se tukee Euroopan puolustusrahasto EDF:n toimia ja täydentää TKI-vaiheen ja hankintojen välistä kuilua teollistamalla ja tuotteistamalla EDF-välineen avulla kehitettyjä puolustustarvikkeita. EDF:n toimintaa ja rahoitustasoa ei tule EDIP:tä toimeenpantaessa vaarantaa. Suuren valiokunnan saaman selvityksen mukaan EDF on osoittautunut toimivaksi välineeksi jäsenmaiden puolustusalan TKI-yhteistyön koordinoimisessa ja suomalaiset yritykset ovat myös pärjänneet hyvin EDF-rahoitushauissa.

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2024 vp

(7) Suuri valiokunta toteaa, että EU:n puolustusteollisuuden valmiuden tukemiseksi tarvitaan erilaisia rahoituskeinoja. Puolustusvaliokunnan (PuVL 9/2024 vp) ja talousvaliokunnan (TaVL 20/2024 vp) lausunnoissa on tuotu esille, että Euroopan puolustusteollisuudella ja muilla hankkeilla, joihin liittyy mahdollinen puolustustekninen tai -teollinen ulottuvuus, on jatkuvia esteitä julkisen ja yksityisen rahoituksen saannissa. Suuri valiokunta tukee valtioneuvoston toimintalinjaa siitä, että rahoituksen saatavuuden varmistamiseksi EU-tasolla on edistettävä puolustusteollisuuden ja rahoitusalan välisiä keskusteluja, komission ja Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen ohjeen valmistelua EU:n kestävän rahoituksen kehyksen soveltamisesta puolustusteollisuuteen sekä Euroopan investointipankin ja muiden rahoituslaitosten lainanantopolitiikan muuttamista puolustusteollisuuden lainoituksen lisäämiseksi. Talousvaliokunnan tavoin suuri valiokunta katsoo, että myös julkisen tutkimus- ja yritysrahoituksen ehtoihin on syytä tehdä tarkistuksia, jotka mahdollistavat aikaisempaa joustavamman kaksikäyttöteknologioiden ja puolustusteknisen TKI-toiminnan rahoituksen ja yritysten kasvurahoituksen (TaVL 20/2024 vp).

(8) Suuri valiokunta toistaa lausunnossaan esittämänsä kannan tarpeesta saada aikaan toimivat puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat, jotka perustuvat avoimuuden ja tasapuolisen kohtelun periaatteelle. Tähänastiset toimet ja voimassa olevan sääntelyn vaikutukset ovat jääneet heikoiksi (SuVL 3/2024 vp, 56 kappale). Puolustusvaliokunnan (PuVL 9/2024 vp) ja talousvaliokunnan (TaVL 20/2024 vp) tavoin suuri valiokunta painottaa tarvetta arvioida ja kehittää puolustussektorin markkinoiden toimivuuden valvontaa, jotta markkinoiden toiminnan puutteisiin voidaan puuttua nykyistä tehokkaammin.

(9) Suuri valiokunta katsoo, että käynnissä olevien neuvottelujen tuloksena syntyvän sääntelyn on omalta osaltaan tuettava tavoitetta reilusta, avoimesta ja kustannustehokkaasta puolustustarvikkehankintojen kilpailutuksesta ja toimivista eurooppalaisista puolustusmateriaalin tuotantoketjuista. Kuten puolustusvaliokunta toteaa, kilpailukykyinen ja elinvoimainen Suomen puolustusteollisuus on tärkeä osa Suomen sotilaallista huoltovarmuutta. On tärkeitä, että EU-tason toimet toteutetaan tavalla, joka tukee suomalaista puolustustarvikekauppaa EU-alueella ja sen ulkopuolella. Kuten puolustusvaliokunta toteaa, Suomessa ei ole mahdollista ylläpitää elinvoimaista kotimaista puolustusteollisuutta ilman vientinäkymiä (PuVL 9/2024 vp).

(10) Talousvaliokunnan lailla suuri valiokunta katsoo, että Suomen yhtenä keskeisenä intressinä on varmistaa EU-jäsenmaiden tasapuolinen kohtelu ja pk-yritysten pääsy puolustusalan kehitys-, pilotointi- ja toimitusketjuihin ja edistää yritysten tasapuolista toiminta- ja kilpailuympäristöä (TaVL 20/2024 vp). Suuri valiokunta pitää tärkeänä, että suomalaisen teollisuuden osaaminen puolustus-, turvallisuus- ja kaksikäyttöteknologia sektorilla hyödynnetään Euroopassa laajasti, ja että suomalaisella teollisuudella on pääsy yhteistyöverkostoihin. Suuri valiokunta toteaa, että Suomella on erityistä osaamista viestintä-, tekoäly- ja kvanttiteknologiassa, joiden merkitys puolustusteollisuudelle ja jäsenmaiden kyvykkyyksille on kasvanut systemaattisesti. Suuri valiokunta katsoo, että Suomella on valmiuksia tukea eurooppalaista puolustusteollisuutta erityisesti kaksikäyttöteknologian, kommunikaatioteknologiaan ja kvanttiteknologiaan liittyvän tutkimuksen sekä innovaatio- ja yritystoiminnan avulla. Suomalaisten yritysten mahdollisuuksia osallistua eurooppalaisille puolustusteollisuusmarkkinoille on tuettava erityisesti korostaen Suomen vahvuuksia kokonaispuolustuksessa ja kykyä tukea sekä siviili- että sotilasvalmiuksia. EU-tason tukivälineitä on hyödynnettävä Suomen erityisosaamisalueiden tukemiseen.

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2024 vp

(11) Suuri valiokunta toteaa, että kaikessa EU:n toiminnassa on otettava nykyistä paremmin huomioon puolustusulottuvuus, jotta tahattomat sääntelyhaitat ja hallinnollinen taakka puolustus- ja muulle teollisuudelle voidaan välttää. Talousvaliokunnan tavoin suuri valiokunta korostaa eri hallinnonalojen välisen yhteistyön ja teollisuuden eri sektoreiden strategioiden nykyistä paremman koordinoinnin tärkeyttä (TaVL 20/2024 vp).

(12) Suuri valiokunta painottaa kattavien vaikutusarviointien merkitystä EU-tason valmistelussa. Suuri valiokunta pitää puolustusvaliokunnan tavoin (PuVL 9/2024 vp) nyt käsittelyssä olevien aloitteiden vaikutusarviointien puuttumisesta ongelmallisena ja katsoo, että vaikutusarviointia on täydennettävä käsittelyn edetessä sekä EU-tasolla että kansallisin toimin. Suuri valiokunta katsoo, että vaikutusarvioinneissa on huomioitava EU-tason vaikutusten lisäksi myös yksittäisten jäsenvaltioiden erityistarpeet ja kansalliset olosuhteet. Valtioneuvoston tavoin suuri valiokunta katsoo, että EU:n puolustusteollisuuden vahvistamisessa erityistä huomiota on kiinnitettävä niihin jäsenvaltioihin, joihin kohdistuvat suurimmat riskit perinteisten sotilaallisten uhkien toteutumisesta.

(13) Valtioneuvoston lailla suuri valiokunta tukee Euroopan puolustuksen huoltovarmuuden vahvistamista tavalla, joka ei vaaranna Suomen huoltovarmuusjärjestelmää ja kokonaisturvallisuusmallin erityispiirteitä. Suuri valiokunta korostaa myös tietoturvan, kansallisten turvallisuusintressien ja yritysten liikesalaisuuksien varmistamisen tärkeyttä. Lisäksi suuri valiokunta kiinnittää huomiota puolustusvaliokuntaan kantaan (PuVL 9/2024 vp) siitä, ettei Puolustusvoimien tarpeet huomioivaa nykyistä hankintamallia, jossa ostetaan kansallista puolustuskykyä parhaiten tukevia ja kustannustehokkaita asejärjestelmiä, saa vaarantaa EU-tason sääntelyllä. Suuri valiokunta korostaa, että suorituskyky suunnittelu ja niiden priorisointi kuuluvat jäsenvaltioiden toimivaltaan.

(14) Suuri valiokunta pitää valtioneuvoston kantaa joustavasta suhtautumisesta kolmansien maiden osallistumisesta EU-hankkeiden toimitusketjuihin perusteltuna. Kuten puolustusvaliokunta huomauttaa, asejärjestelmissä tarvittavat komponentit ja logistiikkaketjut vaativat kaikkien läntisten toimijoiden välistä tiivistä yhteistyötä (PuVL 9/2024 vp).

(15) Suuri valiokunta korostaa EU:n itäreunan turvallisuuteen vaikuttavia toimia, transatlanttisen yhteistyön ja EU:n ja Naton yhteistyön kehittämisen merkitystä sekä Ukrainan materiaalisesta tukemisen tärkeyttä lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Valtioneuvosto tavoin suuri valiokunta tukee vahvasti tiiviimpää puolustusteollista yhteistyötä Ukrainan kanssa ja Ukrainan sisällyttämistä EU:n puolustusteollisiin aloitteisiin ja järjestelyihin jäsenstatuksen puuttumisen tuomat reunaehdot huomioiden.

(16) Suuri valiokunta painottaa, että Venäjän laajamittainen sota Ukrainaa vastaan ja merkittävästi heikentynyt turvallisuusympäristö edellyttävät jäsenvaltioilta ja EU:lta pitkäkestoisia ja hyvin yhteensovitettuja toimia Euroopan puolustusteollisen kapasiteetin kasvattamiseksi ja jäsenvaltioiden sotilaallisten suorituskykyjen vahvistamiseksi. EU:n on oltava valmis vastaamaan niin sotilaallisiin kuin hybridiuhkiinkin. On Suomen etu, että EU ja sen jäsenvaltiot ovat turvallisuudessa ja puolustuksessa mahdollisimman vahvoja ja toimintakykyisiä.

Valiokunnan lausunto SuVL 8/2024 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Suuri valiokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asioissa U 30/2024 vp ja EJ 8/2024 vp - 52/2023 vp valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 23.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Autto kok

2. varapuheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri sd

jäsen Juho Eerola ps

jäsen Ritva Elomaa ps

jäsen Teemu Keskinen ps

jäsen Mai Kivelä vas

jäsen Terhi Koulumies kok

jäsen Helena Marttila sd

jäsen Matias Mäkyne sd

jäsen Susanne Päivärinta kok

jäsen Sari Tanus kd

jäsen Eerikki Viljanen kesk

varajäsen Aleks Jäntti kok

varajäsen Ari Koponen ps

varajäsen Jani Mäkelä ps

varajäsen Anders Norrback r

varajäsen Martin Paasi kok

varajäsen Mikko Polvinen ps

varajäsen Mika Riipi kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Anna Sorto